

SÖYLEM ETİĞİ

FOL® 74

© MAK GRUP MEDYA PRO. REK. YAY. A.Ş.
SERTİFİKA NO: 44396

FELSEFE 72
JÜRGEN HABERMAS KİTAPLIĞI 01

SÖYLEM ETİĞİ
JÜRGEN HABERMAS

ÇEVİREN: SEYİT COŞKUN

ÖZGÜN ADI: *ERLÄUTERUNGEN ZUR DISKURSETHIK*
EDİSYON: SHURKAMP 1991

YAYINA HAZIRLAYAN: EBUBEKİR DEMİR
REDAKSİYON: MAK GRUP REDAKSİYON EKİBİ
GÖRSEL YÖNETMEN: NURULLAH ÖZBAY
GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA: TAVOOS

ISBN 978-625-44420-8-7

BASKI: VADİ GRAFİK - SERTİFİKA NO: 47479

I. BASKI: EKİM 2020

İLETİŞİM ADRESLERİ
CINNAH CD. KIRKPINAR SK. 5/4
06420 ÇANKAYA ANKARA
TEL.: 0312. 439 01 69
www.folkitap.com
bilgi@folkitap.com
siparis@folkitap.com
www.twitter.com/folkitap

SÖYLEM ETİĞİ

JÜRGEN HABERMAS

ÇEVİREN
ŞEYİT COŞKUN

ERDAL CENGİZ'in SUNUŞU İLE

JÜRGEN HABERMAS

Almanya, Düsseldorf doğumlu (1929). Göttingen ve Bonn'da felsefe öğrenimi gördü (1949-54). Bonn'da "Mutlak ve Tarih; Schelling Düşüncesindeki İkilik" adlı tezini verdi (1954). Frankfurt Sosyal Araştırma Enstitüsü'nde Adorno'nun asistanlığını yaptı (1956-59). Marburg'ta "Kamusallığın Yapısal Dönüşümü" tezi ile doçent oldu (1961). Heidelberg Üniversitesi'nde felsefe dersleri verdi (1961-1964). Frankfurt Üniversitesi'nde felsefe ve sosyoloji profesörü oldu (1964). Max Planck Enstitüsü'nün müdürlüğünü yaptı (1971-1981). Berkeley Üniversitesi'nde konuk profesör olarak bulundu (1981). Frankfurt Üniversitesi'ne profesör olarak geri döndü (1982) ve buradan emekli oldu (1994).

Başlıca eserleri: *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü* (1962), *Erkenntnis und Interesse* (1968); "İdeoloji" *Olarak Teknik ve Bilim* (1968), *Sosyal Bilimlerin Mantığı Üzerine* (1970), *Zur Rekonstruktion des histo- rischen Materialismus* (1976); *İletişimsel Eylem Kuramı* (1981); *Der philosophische Diskurs der Moderne* (1985); *Faktizität und Geltung* (1992).

SEYİT COŞKUN

Ankara Üniversitesi DTCF Felsefe Bölümünden mezun oldu (1999). Ankara Üniversitesi Sistemantik Felsefe ve Mantık Anabilim dalında "Çağdaş Siyaset Felsefesinde Negatif ve Pozitif Özgürlük Ayrımı" üzerine tez çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı (2003). Aynı üniversite ve bölümün doktora programında "Jürgen Habermas'ın Söylem Etiği Kuramında Ahlak Yargılarının Oluşumu ve Temellendirilmesi Sorunu" adlı çalışmayla doktorasını tamamladı (2010). Çankırı Karatekin Üniversitesi Felsefe Bölümünde öğretim üyesi olarak göreve başladı (2011). Daha sonra, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı (2014). 2018 yılında doçent doktor unvanı aldı ve hâlen aynı üniversitede çalışmalarını sürdürmektedir. Yazarın, etik ve siyaset felsefesi alanında, özellikle özgürlük, eşitlik, adalet, sorumluluk, savaş ve barış gibi konularda çeşitli dergilerde makaleleri yayımlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
ERDAL CENGİZ	
ÖNSÖZ	13
BİRİNCİ KISIM	15
AHLAK VE ETİK-YAŞAM	
BİRİNCİ BÖLÜM	15
HEGEL'İN KANT'A YÖNELİK İTİRAZLARI SÖYLEM ETİĞİ İÇİN DE GEÇERLİ MİDİR?	
İKİNCİ BÖLÜM	39
BİR YAŞAM BİÇİMİNİ 'RASYONEL' YAPAN NEDİR?	
İKİNCİ KISIM	59
AHLAK GELİŞİMİ	
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	59
ADALET VE DAYANIŞMA; 'ALTI AŞAMA' ÜZERİNE TARTIŞMALAR	
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	90
LAWRENCE KOHLBERG VE YENİ ARİSTOTELESÇİLİK	

ÜÇÜNCÜ KISIM	115
PRATİK AKIL	
BEŞİNCİ BÖLÜM	115
PRATİK AKLIN PRAGMATİK, ETİK VE AHLAKİ KULLANIMI ÜZERİNE	
ALTINCI BÖLÜM	136
SÖYLEM ETİĞİ ÜZERİNE AÇIKLAMALAR	
NOTLAR	252
DİZİN	253

SUNUŞ

Jürgen Habermas'ın söylem etiği, evrenselci ve yararçı ahlak anlayışlarına karşı bireylerin kendi aralarında tartışmaları sonucu elde ettikleri, norm olmaya aday geçerlik savları aracılığıyla bir normatif alan belirlemektedir. Habermas'a göre, evrensel ahlak ilkelerini pratik bir yarar sağlamak amacıyla gerçekleştirilen ussal tartışmalar temelinde ele almak mümkündür. Ancak bu pratik bir yarara odaklı tartışmaların ahlak normlarına temel oluşturabilmesi için birtakım ölçütlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunlar arasında belki en önemlileri, tartışmanın tarafsız bir biçimde sürdürülmesidir, bir başkası ise tartışmanın bir ussallık temelinde ilerlemesidir.

Bunun yanında, Habermas'ın söylem etiğinin iki temel bileşeni vardır: her katılımcının bir tartışmacı olarak bulunduğu bir söylem ve tartışmaya amacını belirleyen bir evrenselleştirme ilkesi. Söylem etiği, rasyonel bir tartışma sürecinde ileri sürülen normların geçerlik iddialarını pratik bir söylem içerisindeki –elbette kendi söylemlerin gücü ya da etkisi ölçüsünde– tartışmacıların onayına bağlamaktadır. Burada, belki asıl önemli olan, Habermas'ın iletişimsel eylem kuramında da öne çıkardığı pratik söylem kavramıdır. Habermas'a göre, söylem bir süreç karşılık gelmektedir ve bu sürecin amacı kabul gören normlar üretmek değil, varsayım düzeyinde olan normların geçerliğini tarafsız bir biçimde denetlemektir. Bu yolla, normları oluşturma sürecinin tarafsız bir biçimde sürdürülmesi gerçekleştirilmiş olur ve söylem etiğinin ilk bileşenine karşılık gelen pratiklik ve katılımcılık özellikleri sağlanmış olur. İkinci bileşen olarak

ortaya konulan evrenselleştirme ilkesi, Habermas'ın Kantçı ahlak anlayışıyla olan ilişkisini gösteriyor. Bu çeviri kitapta daha açıklayıcı bir biçimde göreceğimiz gibi, söylem etiğinin evrenselleştirme ilkesi Kant'ın koşulsuz buyruğundan türetilmiş bir kavramdır. Koşulsuz buyruğun evrenselleştirme ilkesine dönüştürülmüş biçimi, bir normun geçerli olabilmesinin koşulunu, her bireyin isteğini karşılayacak biçimde normun yaptırımının ve sonucunu bütün katılımcıların onayına bırakılmasıdır. Böylelikle Kant'ta bireyin genel yasayla çatışmadan ahlak normunu oluşturma düşüncesi, herkesin evrensel bir norm olacak biçimde bir anlaşmaya varmasına dönüşecektir. Bu anlaşma da pratik söylemin ulaşmak istediği nihai amaç olacaktır.

Pratik söylem, rasyonel tartışmalar, katılımcı bir tartışma süreci gibi kavramlar, Habermas'ın etik kuramının sosyolojik bir kuram olduğunu da göstermektedir.

Bu konularla ilgilenenlerin, Seyit Coşkun'un anlaşılır ve akıcı Türkçesiyle kitabı ilgiyle okuyacaklarını düşünüyorum.

ERDAL CENGİZ
ANKARA 2020

BİRİNCİ KISIM
AHLAK VE ETİK-YAŞAM

BİRİNCİ BÖLÜM
HEGEL'İN KANT'A YÖNELİK İTİRAZLARI SÖYLEM
ETİĞİ İÇİN DE GEÇERLİ MİDİR?

I.

K. O. Apel ile birlikte son yıllarda, Kantçı ahlak teorisini normların gerekçelendirilmesine ilişkin sorunlar açısından iletişimsel-kuramsal araçlarla yeniden formüle etmeyi denedik.¹ Bugün, söylem etiğini temellendirme düşüncesini açıklamak ve vaktiyle Hegel'in de itiraz ettiği Kant etiğine yönelik birtakım eleştirilere değinmek istiyorum. Konuşmamın birinci kısmında, iki soruyu ele alıyorum: (i) Söylem etiği ne demektir? (ii) Söylem etiği hangi ahlaki sezgileri kavramsallaştırır? Ayrıca, söylem etiğinin temellendirilmesine ilişkin kapsamlı soruya yalnızca geçici olarak değineceğim. Bunu, ikinci kısımda, söz konusu sorunun başlığı altında incelemek istiyorum. Hegel'in Kantçı ahlak felsefesine karşı ortaya koyduğu olumsuzlamasını, dört önemli itirazla sınırlandırıyorum:

i. Hegel'in, Kantçı etiğin *biçimciliğine* (*Formalismus*) yönelik itirazı: Bütününde eylem maksimleri ve ödevlerin içe-

¹ K. O. Apel'in yazılarıyla karşılaştırmak için: K. O. Apel, D. Böhler, G. Kadelbach (Der.), *Praktische Philosophie/Ethik*, Frankfurt/Main 1984; J. Habermas, "Diskursethik –Notizen zu einem Begründungsprogramm": *Moralbewusstsein und kommunikatives Handeln*, Frankfurt/Main 1983.

NOTLAR

1. “Hegel’in Kant’a itirazları söylem etiği için de geçerli midir?” (Treffen Hegels Einwände gegen Kant auch auf die Diskursethik?), Italiano per gli Studi Filosofici (Neapel) Enstitüsü’yle bağlantılı olarak, Frankfurt Üniversitesi Felsefe Bölümünün Mart 1985’te düzenlediği konferanstaki konuşma: W. Kuhlmann (Der.), *Moralität und Sittlichkeit*, Frankfurt/Main 1986, 16-37.
2. “Bir yaşam biçimini rasyonel yapan nedir?” (Was macht eine Lebensform ‘rational?’), Almanya’da Ekim 1982’de Genel Felsefe Topluluğu’nun dar çevresi için düzenlenen Hamburg konferansı: H. Schnädelbach (Der.), *Rationalität*, Frankfurt/Main 1984, 218-235.
3. “Adalet ve Dayanışma” (Gerechtigkeit und Solidarität), eğitim araştırmaları için Max-Planck Enstitüsü tarafından Temmuz 1984’te düzenlenen konferans: W. Edelstein, G. Nunner-Winkler (Der.), *Bestimmung der Moral*, Frankfurt/Main 1986, 291-318.
4. “Lawrence Kohlberg ve Yeni Aristotelesçilik” (Lawrence Kohlberg und Neoaristotelismus), Nisan 1988’de Harvard Üniversitesi’nin İnsani Gelişim Merkezi’nin (Centers for Human Development) akademik bir anma toplantısı vesilesiyle yapılan yayınlanmamış konferans.
5. “Pratik Aklın Pragmatik, Etik ve Ahlaki Kullanımı” (Zum pragmatischen, ethischen und moralischen Gebrauch der praktischen Vernunft), Eylül 1988’de Berkeley, California Üniversitesi Felsefe Bölümünde verilen yayınlanmamış Howison konferansları.
6. “Söylem Etiği Üzerine Açıklamalar” (Erläuterungen zur Diskursethik), yayınlanmamış.

DİZİN

A

- Ackermann 202
adalet 48, 59, 64, 74, 80, 81, 83, 86, 100, 144, 145, 146, 147, 175, 196, 228, 244, 252; ~-etiği 25; ~ ilkesi 30, 77, 80, 211; ~ soruları 48
ahlak 7, 13, 15, 28, 33, 37, 45, 52, 53, 56, 59, 61, 62, 92, 93, 95, 109, 113, 126, 135, 136, 149, 153, 176, 178, 185, 200, 219, 222, 249; ~ bilinci 113, 212; ~ felsefesi 60, 63, 64, 80, 92, 93; ~, hukuk ve politika ilişkisi 35; ~ ilkesi 16, 19, 29, 77, 153, 178, 179, 189, 209, 214; ~ psikolojisi 93; akıl~ı 200, 201, 218, 248
ahlaki: ~ anlayışlar 32; ~ bakış açısı 19, 46, 51, 55, 60, 64, 81, 89, 96, 97, 104, 176, 184, 222; ~ buyruklar 131, 155; ~ evrenselcilik 33, 92, 105, 132, 218; ~ gelişim-psikolojisi 92; ~ gerekçelendirme 138, 193, 225; ~ hakikat/doğru 37, 143; ~ normlar 35, 42, 167, 171; ~ yargı 42, 45, 49, 89, 95, 97, 108, 138, 153, 154, 189, 212; ~ yargının temellendirilmesi 153; ~ yargı öznesi 44; düşünsel ~ eylem 35
ahlaklılık (Moralität) 39, 44, 51, 52, 55, 115
ampirizm 137
anlama yetisi 27
Apel, K. O. 15, 26, 27, 39, 40, 64, 72, 85, 88, 94, 105, 130, 134, 136, 154, 176, 178, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 215, 217, 218, 219, 220, 221
Aristoteles 13, 24, 58, 76, 87, 94, 95, 102, 105, 114, 119, 120, 122, 138, 233

- Aristotelesçiler 102, 112, 138, 202
Augustin 233

B

- Batı 33, 35, 45, 46, 54, 56, 228, 238; ~nın sanayileşmiş uluslarındaki toplumsal zenginliğin eşitsiz dağıtım ve büyüyen işsizlik 37
Ben (Ego) 54, 70, 98, 163; ~kimliği 212; Öteki~ 249
Bentham, Jeremy 245
biçimcilik, 15 16
bilgi-antropolojisi 149
bilişsel gelişim psikolojisi 62
bireyin dokunulmazlığı 22
bireyleşme 82
bireyselleşme 21, 112
bireysellik dürtüsü 90
Boyd 63, 64, 72
Bubner 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 50, 51, 56, 57
burjuva ilişkileri 74

Ç

- çağdaş bağlamcılık 13
çevrilemez bölgeler 240
çevrilemezlik 240, 241

D

- Davidson 233, 242
dayanışma (Solidarität) 23, 24, 25, 80, 81, 83, 84, 86, 87, 89, 175, 199
değer: ~şüphecileri 62; ~şüpheciliği (Wertskeptizismus) 37; kültürel ~ler 43, 48
değerlendirici sorular 48
deneyim 27, 46, 162, 163, 215, 229,

242; ~ler dünyasının estetikleştirilmesi 46
 deontolojik: ~ etik 17; ~ yaklaşımlar 74; ~ yaklaşımların temellendirilmesi 78
 Dewey 67, 90, 147
 Dilthey 45
 doğa yasası 123
 doğal-haklar 54
 Durkheim 54, 164
 düşünsel-alan (Intelligiblen) 27
 düşünümsele-denge 66, 143
 düşünümselelik 60, 143, 218
 Dworkin 67, 77, 94, 202

E

Einstein 92
 erken-burjuva toplumunun işleyiş normları 42
 estetik 47, 95, 135, 205, 206, 251; ~ nedenler 251
 eşit saygı ilkesi 81
 etik 19, 95, 106; ~ biçimcilik 43, 55; ~ bilişselciler 62; ~ sorular 120, 121; ~ söylem 142; ~varoluşsal söylemler 127; ~yaşam alanı 47; biçimsel ~ (formalistischen Ethik) 18, 38, 39, 40, 41, 45, 57; Aristotelesçi ~ 96; bilişsel ~ (kognitivistischen Ethik) 18; ekolojik ~ 37, 137; değer ~i 17; sorumluluk~i (Verantwortung-sethik) 30; söylem ~i 11, 13, 15, 17, 18, 21, 23, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 36, 87, 115, 136, 156, 213, 225, 227, 252; söylem ~inin öznelararası yaklaşımı 34; prosedürel~ 28; güter~ 198, 202, 205; merhamet~leri (Mitleidsethiken), 22, 23; meta~ 93; niyet~i 52, 99, 116, 192, 221
 evrensel: ~ adalet 29; ~ ahlak 11, 32, 49, 243
 evrenselcilik 13, 33, 92, 132, 201, 233, 235
 evrenselleştirme ilkesi 11, 12, 28, 30, 40, 43, 158, 177, 207, 208
 eylem: ~ maksimleri 65; ~ normları alanı 44

F

felsefe 4, 7, 38, 134, 141, 206, 211, 216, 252
 Frankena 23, 92
 Fried, Ch. 136, 194, 197, 198

G

Gadamer 120, 150, 242, 243
 geçerlilik iddiası 148
 Gehlen, A. 139
 gelenekçilik (Traditionalismus) 50
 genelin iyiliği 84
 genetik yapısalcılık 149
 gerekçelendirme 35, 110, 111, 158, 159; ~ söylemleri (Begründungsdiskurse) 131,158
 gerekçelendirme ilkeleri 65
 Gert, B. 194, 195, 196
 Gilligan, Carol 75
 görecelik 13, 108, 140, 235
 görelilik kuramı 92
 gündelik bilginin 142
 Günther, K. 111, 130, 136, 157, 159

H

hakikat 136, 143, 178, 237
 hakkaniyet olarak adalet 146, 229
 Hare 92
 hayvanlar 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251; ~ın rasyonel olarak gerekçelendirilmiş ve acısız öldürülmele-
 rindeki cinayetin gerçekleri 248
 Hegel 13, 15, 16, 17, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 39, 40, 45, 49, 52, 54, 57, 61, 75, 76, 112, 115, 227, 252
 Heidegger 149
 Hermeneutik 52, 120
 Hobbes 65, 123, 146
 Horkheimer 38
 hukuk 14, 29, 33, 35, 36, 41, 49, 53, 54, 56, 65, 67, 74, 77, 78, 112, 134, 135, 145, 146, 183, 189, 197, 219, 221, 222, 223, 224, 227
 Ilting, K. H. 18

I

ideal: ~ gözlemci 173; ~ iletişimsel

topluluğu 26; ~ rol-üstlenimi (ideal role-taking) 20, 64, 73, 76, 112, 183
 idealleştirmeler 180
 iki-gerçek-öğretisi (Zwei-Rechte-Lehre) 27
 iletişimsel eylem 11, 24, 29, 72, 73, 84, 113, 114, 174, 175, 195, 196, 211, 227, 248; ~ kuramı 11
 iletişim-topluluğu 112
 insan: ~ hakları 29; ~ türünün mekânsal-zamansal olarak bireyselleşmesi 21
 irade (voluntas) 165
 iyi: ~ ve 'kötü' çeviriler 239; ~ karşısında adil-olanın önceliğinde ısrar eden bir ahlak teorisi 221; ~-yaşam 43, 48, 87, 199

J
 James, William 90, 91
 Jefferson 91
 Joan 72, 83, 87

K
 Kant 12, 15, 17, 18, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 39, 41, 42, 45, 49, 52, 57, 60, 64, 65, 66, 67, 69, 75, 76, 79, 80, 87, 92, 95, 96, 98, 99, 101, 109, 112, 118, 122, 124, 126, 127, 130, 131, 135, 137, 146, 148, 149, 154, 155, 156, 162, 164, 165, 172, 176, 178, 184, 191, 192, 200, 210, 212, 217, 219, 222, 245, 252
 Kantçı: ~ etik(ler) 15, 16, 17, 31, 36, 67, 70, 79, 137; ~ idealizm 30
 kategorik buyruk 16, 17, 18, 67, 96, 109, 110, 123, 191
 kendini-gerçekleştirme 48, 126
 kendiyile-uzlaş/iletişim 128
 kimlik 22, 54, 82, 108, 109, 134, 199, 204, 241, 242, 250; kırılğan ~ler 22
 kişiliğin aşırı kırılğanlığı 21
 klasik etik 97, 116
 Kohlberg 20, 35, 49, 59, 60, 62, 63, 64, 70, 72, 73, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 106, 107, 108, 110, 113, 114, 252
 koşulsuz buyruk 12
 kürtaj 187

L
 Levine 63, 64, 72
 liberaller 227
 Lorenzen 39
 Lukes, Steven 183

M
 MacIntyre 26, 94, 100, 101, 102, 136, 233, 234, 235, 236, 238, 239, 240, 241, 242, 243
 maddi yaşam ilişkileri 35
 mahrum sınıflar, sömürgeleştirilen uluslar, evcimenleştirilen kadınlar, marjinalleşen azınlıklar 132
 mantık 7, 142
 Marx 40, 45, 57, 149
 McCarthy, Thomas 63, 136, 213, 223, 224, 225, 226, 229
 Mead 20, 54, 69, 70, 72, 79, 82, 90, 110, 112, 174
 Mead, G. H. 20, 69, 110, 174
 Merleau-Ponty 149
 metafizik 26, 76, 87, 96, 102, 103, 105, 106, 109, 138, 147, 200, 201, 202, 205, 206, 230, 232, 236, 238
 mevcut yaşam-dünyasının bütünlük alanı 44
 modern: ~ anlamda adalet 23; ~ doğa hukuku öğretisi 79; ~ hukuk 35; ~ sanat 46, 205; ~ toplum 30
 Morris, Charles 90
 mutluluk 58, 97, 200; ~ ve adalet ilişkisi 58

N
 Nagel 174
 negatif ödevler 188, 193, 194, 195
 Nietzsche 103, 140, 149, 201, 234
 normatif: ~ doğruluk 17; ~ yargılar 190; ~ yükümlülükler 24, 84, 175
 norm-gerekgelendirmesi 152
 normlar 136, 155, 163, 164, 173, 192

O
 olgusal eylem süreçleri 48
 olması-gerekeni bildiren önermeler ya da tümceler 162
 ortak yaşam biçimi 121

Ö

ödev 124, 163, 164; ~-etikleri 23
 özerklik 49, 65, 97, 106, 109, 112,
 127, 155, 165, 202; ~in öznelere-
 sı kavramı 32
 özgür irade 27
 özsayı 165, 169

P

Paine, Thomas 91
 Patzig, Günther 28, 136, 154, 244,
 245, 246, 247, 248, 249, 251
 Peirce 90, 135, 148, 149, 176, 178,
 179, 185
 Perry 148, 202
 phronesis 51, 94, 95, 98, 103, 105,
 106, 138
 Piaget 59, 92, 114, 149
 post-geleneksel ahlaki bilinç 137
 pozitif hukuksal buyruklar 78
 pragmatik söylemler 127, 134
 pragmatizm 90, 135, 149
 pratik: ~ akıl 67, 71, 89, 94, 95, 96,
 98, 103, 104, 119, 126, 127, 131,
 135, 154, 164, 165, 214, 233, 236;
 ~ aklın pragmatik, etik ve ahlaki
 kullanımı 133; ~ bilgelik (Klugheit;
 Phronesis) 31; ~bilgelik kuralları
 51; söylem (praktische Diskurs) 11,
 12, 20, 25, 32, 42, 73, 130, 133,
 175, 225
 Puka, Bill 64, 75, 77, 79
 Putnam 143, 233

R

rasyonellik 136, 149, 150, 151; ~-yü-
 kümlülükleri 150
 Rawls 19, 20, 25, 39, 56, 60, 64, 65,
 66, 67, 68, 71, 77, 92, 94, 136, 143,
 144, 145, 146, 147, 148, 172, 202,
 210, 223, 228, 229, 230, 231, 232,
 234, 235, 243
 rol-üstlenimi 20, 70, 71, 72, 73, 76,
 81, 110, 112, 174, 177, 179
 Rorty 104, 233, 235
 Rousseau 33, 49, 101
 Royce 90, 112
 ruhsal-yaşam 27, 73, 176

S

Sandel, Michael 25, 26, 94, 100, 121
 Scanlon, T. M. 64, 67, 68, 69, 72
 Schiller 86, 155
 Selman, R. 113, 114
 sezgicilik 17
 sosyal: ~ bilimler 216; ~ koşullar 71,
 251
 sosyalleşme 54, 82, 109, 112, 113,
 114, 143, 154, 170, 196, 207, 212,
 227, 239, 241, 248
 sosyallik 79
 söylem-modeli 72
 sözleşme 65, 66
 Stoa 22, 105
 Strawson 162, 217
 suçluluk hisleri 131, 132

T

tarihselcilik 39, 45, 140
 Taylor, Charles 94, 105, 119, 136,
 199, 200, 202, 203, 204, 205, 206,
 211, 227
 temel haklar 53, 77
 temsiliyet 57
 teorik ve pratik aklın ilişkisi 136, 137
 tikelcilik 43, 76
 toplumsal normlar 42
 törellik/etik-yaşam 76, 89, 96, 101,
 115
 Tugendhat, Ernst 123, 132, 136, 150,
 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171,
 172

U

ulus Tini 45
 us (ratio) 165
 uygulama-söylemleri (Anwendungs-
 diskurse), 131
 uzlaş/iletişim odaklı eylem modeli
 113
 uzlaşma (agreement) 68

Ü

üçüncü dünyadaki yoksulluk 37

V

vejetaryenler 248, 251

W

Weber 30, 46, 54

Wellmer, A. 41, 57, 99, 136, 150,
151, 153, 154, 155, 156, 157, 188,
189, 213

Whitman, Walt 90

Wiggins, D. 94, 111

Williams, Bernard 68, 103, 104, 136,
138, 139, 140, 141, 142, 143, 184

Y

yaptırımlar 164

yararçı ve deontolojik kabuller 76

yararçılık/faydacılık (Utilitarismus)
115, 116

yargı-gücü 31

yaşam: ~ biçimi 44, 57, 172; ~-dün-
yası (Lebenswelt) 21, 41, 47, 55,
57, 85, 178, 209; ~ pratiği 28

Yeni Aristotelesçiler 102

Yeni Aristotelesçilik 26, 31

yeniden-yapılandırma (Rekonstruktio-
n) 128

yükümlülükler 162